

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJA
DARBO TEISĖS GRUPĖ**

Lietuvos keleivių vežimo asociacijai

| Jūsų 2024-03-01 Nr. S-011

DĖL NACIONALINĖS KOLEKTYVINĖS SUTARTIES

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – Ministerija), išnagrinėjusi Jūsų 2024 m. kovo 1 d. raštą Nr. S-011, teikia atsakymą.

Dėl Jūsų teiginio, kad Sutartis sudaryta nedalyvaujant ir nesikonsultuojant su Darbdaviais ar jų organizacijomis.

Kaip teisingai pastebite savo rašte, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – Ministerija) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. spalio 7 d. nutarimu Nr. 1010 „Dėl įgaliojimų pasirašyti nacionalinę kolektyvinę sutartį suteikimo“ buvo įgaliota pasirašyti nacionalinę kolektyvinę sutartį (toliau – Sutartis).

Šie įgaliojimai Ministerijai buvo suteikti pasibaigus derybų su Vyriausybei prisistačiusiomis nacionalinių profesinių sąjungų organizacijomis procesui. Šioms deryboms Ministerija buvo įgaliota Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. balandžio 27 d. nutarimu Nr. 415 „Dėl įgaliojimų derėtis su nacionalinėmis profesinių sąjungų organizacijomis dėl nacionalinės kolektyvinės sutarties parengimo“, vadovaujantis Lietuvos Respublikos darbo kodekso 181 straipsnio 2 dalimi ir 194 straipsnio 1 dalimi, kuriose nustatyta, kad socialinėje partnerystėje šakos ar nacionaliniu lygmeniu darbdaviams – iš valstybės, savivaldybių ir Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetų bei kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų išlaikomoms įstaigoms, organizacijoms, taip pat įmonėms, įstaigoms ir organizacijoms, kurių savininko teisės ir pareigas įgyvendina valstybė ar savivaldybė, – atstovauja Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

Vadovaujantis Darbo kodekso 163 straipsniu, derybos vyksta tam tikrais lygmenimis – nacionaliniu, šakos, teritoriniu, darbdavio, darbovietės, taigi atitinkamo lygmens kolektyvinėse derybose dalyvauja atitinkamo lygmens kolektyvinių derybų šalys (Darbo kodekso 192 straipsnis). Vadovaujantis Darbo kodekso 192 straipsnio 2 dalimi, nacionalinės kolektyvinės sutarties šalimis yra viena ar kelios nacionalinės profesinių sąjungų organizacijos, iš vienos pusės, ir viena ar kelios nacionalinės darbdavių organizacijos, iš kitos pusės. Kadangi aptariamos kolektyvinės derybos vyko viešajame sektoriuje nacionaliniu lygmeniu, kaip minėta, darbdavių atstovavimui šiuo lygmeniu taikoma Darbo kodekso 194 straipsnio 1 dalis ir 181 straipsnio 2 dalis. Taip pat pažymėtina, kad, vadovaujantis Darbo kodekso 181 straipsnio 4 dalimi, Vyriausybė ar jos įgaliota institucija šiuo atveju veikia kaip darbdavių organizacija.

Atsižvelgiant į tai, kad pastaruoju nutarimu Ministerijai buvo suteikti įgaliojimai derėtis dėl Sutarties, kuri būtų taikoma ne tik iš valstybės, savivaldybių ir Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetų bei kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų išlaikomoms įstaigoms – biudžetinėms įstaigoms, tačiau ir organizacijoms, taip pat įmonėms,

įstaigoms ir organizacijoms, kurių savininko teisės ir pareigos įgyvendina valstybė ar savivaldybė, Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2022 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. A1-366 deryboms su nacionalinėmis profesinių sąjungų organizacijomis vesti buvo sudaryta darbo grupė, į kurią be Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atstovų buvo įtraukti daugelio kitų institucijų atstovai: Vyriausybės, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, Sveikatos apsaugos ministerijos, Energetikos ministerijos, Susisiekimo ministerijos, Kultūros ministerijos, Vidaus reikalų ministerijos, Aplinkos ministerijos, Finansų ministerijos, Ekonomikos ir inovacijų ministerijos bei Lietuvos savivaldybių asociacijos atstovai, atsižvelgiant į šių ministerijų formuojamas politikos sritis (tarp jų ir valstybės ir savivaldybių valdomų įmonių).

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, manome, kad Jūsų asociacija savo poziciją galėtų pareikšti institucijoms, dalyvaujančioms šiose derybose, kurių kuruojamos sritys susijusios su Jums aktualiais klausimais, pavyzdžiui, Lietuvos savivaldybių asociacijai ir galimai kitoms institucijoms, kurios Jūsų poziciją galėtų pateikti derybų metu.

Dėl Sutarties 3.2 ir 11 punktų taikymo.

Sutarties 11 punktas taikomas visiems į Sutarties taikymo sritį patenkančioms profesinių sąjungų nariams. Šiame punkte *„profesinės sąjungos nariui taikomomis skirtingo lygmens kolektyvinėmis sutartimis įtvirtinti vienodo pobūdžio darbo sąlygų gerinimo būdai nesumuojami, o taikoma labiausiai jo padėję gerinanti kolektyvinės sutarties nuostata“* kalbama apie vienodo pobūdžio darbo sąlygų gerinimo būdus. Pavyzdžiui, vienodo pobūdžio garantijomis gali būti laikomos tos pačios rūšies atostogos, numatytos skirtingų lygmenų kolektyvinėse sutartyse, pavyzdžiui, tarpusavyje lyginamos tik kasmetinės atostogos, tik tikslinės atostogos, tik kitų rūšių atostogos ir pan.

Sutarties 3.2 punktas taikomas tik Sutarties 2 priede išvardintų įstaigų, įmonių, organizacijų profesinių sąjungų nariams. Šiame punkte minimos garantijos gali būti ir nevienodo pobūdžio, pavyzdžiui, vieno lygmens kolektyvinėje sutartyje nustatytos kasmetinės atostogos, o kito lygmens kolektyvinėje sutartyje nustatytos pailgintos atostogos nebūtų laikomos kaip vienodo pobūdžio garantija, nes skiriasi šių atostogų rūšys, tačiau Sutarties 2 priede nurodytų įstaigų darbuotojai pagal Sutarties 3.2 punktą vis tiek turėtų naudotis ne abejomis garantijomis, o tik viena iš jų – ta, kurią pasirinko. Tokios nuostatos tikslas būtų ir buvo suteikiamomis garantijomis išlaikyti pusiausvyrą tarp darbuotojų ir darbdavių interesų, įvertinus situacijas, kai bus reikalingas pavadavimas ar pan.

Jūsų minimu atveju vienodo pobūdžio pagerinimais būtų laikoma, jeigu ir apmokamo poilsio pagrindas darbuotojui būtų tas pats.

Dėl kompensacijos už nepanaudotas pagal Sutarties 7 punktą priklausančias dienas.

Sutarties 7 punkte minima nuostata dėl kompensacijos už nepanaudotas ar iš dalies panaudotas atostogas yra suderėta derybų metu. Kolektyvinių derybų laisvės principui būdinga tai, kad šalys pačios nustato derybų objektą ir sutartinius įsipareigojimus.

Vadovaujantis Darbo kodekso 3 straipsnio 1 dalimi, darbo teisės normas nustato ne tik Lietuvos Respublikos Konstitucija, šis kodeksas, kiti darbo santykius reglamentuojantys įstatymai, Europos Sąjungos teisės aktai, Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai ir kitų valstybės institucijų norminiai teisės aktai, bet ir kolektyvinės sutartys, darbdavio ir darbo tarybų susitarimai ir kiti vietiniai norminiai teisės aktai. Pagal to paties straipsnio 6 dalį kolektyvinių sutarčių norminės nuostatos nustato į jų taikymo sritį patenkančių darbdavių ir darbuotojų tarpusavio teises ir pareigas ir yra jiems privalomos.

Atkreiptinas dėmesys, kad, kaip nurodoma Darbo kodekso 193 straipsnio 3 dalyje, kolektyvinėse sutartyse, sudaromose nacionaliniu, šakos ar teritoriniu lygmeniu, gali būti susitariama dėl tokių nuostatų, kuriomis yra nukrypstama nuo Darbo kodekse ar kitose darbo teisės normose nustatytų imperatyvių taisyklių, išskyrus taisykles, susijusias su maksimaliuoju darbo ir minimaliuoju poilsio laiku, darbo sutarties sudarymu ar pasibaigimu, minimaliuoju darbo užmokesčiu, darbuotojų sauga ir sveikata, lyčių lygybe ir nediskriminavimu kitais pagrindais, jeigu kolektyvine sutartimi pasiekama darbdavio ir darbuotojų interesų pusiausvyra. Ginčai dėl tokių normų teisėtumo nagrinėjami darbo ginčams dėl teisės nagrinėti nustatyta tvarka. Nustačius, kad kolektyvinės sutarties sąlyga prieštarauja šiame kodekse ar kitose darbo teisės normose nustatytoms imperatyvioms taisyklėms, ar kolektyvine sutartimi nėra pasiekama darbdavio ir darbuotojų interesų pusiausvyra, ji negali būti taikoma, o taikoma šio kodekso ar darbo teisės normos taisyklė. Bet kuriuo atveju kolektyvinė sutartis gali gerinti darbuotojų padėtį, palyginti su ta, kuri nustatyta šiame kodekse ar kitose darbo teisės normose.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, pažymėtina, kad kolektyvinėse sutartyse šalys gali susitarti dėl joms priimtinių sąlygų, todėl jūsų siūlymas tokių nuostatų nenustatyti galėtų būti svarstomas Sutarties šalių derybų dėl Sutarties pakeitimo metu ir galėtų būti priimtas tuo atveju, jeigu tokia būtų Sutarties šalių valia.

Dėl profesinės sąjungos informavimo prieš pradedant darbo pareigų pažeidimo tyrimą.

Sutinkame su Jūsų išsakytais argumentais ir manome, kad Jūsų siūlymas galės būti apsvarstytas derybų dėl Sutarties pakeitimo metu.

Dėl lėšų Sutarties nuostatų įgyvendinimui ir garantijų taikymo Sutarties 2 priede išvardintų įstaigų, įmonių, organizacijų darbuotojams.

Visų pirma pažymėtina, kad Sutarties 2 priede nurodytų įstaigų, įmonių, organizacijų profesinių sąjungų nariams taikoma tik viena iš apmokamo poilsio garantijų – Sutarties 7 punktą, kuris taip pat yra taikomas su jau minėtomis išlygomis, nustatytomis Sutarties 3.2 punkte, t. y. kai Sutarties 7 punkte numatytos atostogų dienos (2 atostogų dienos savišvietai arba savanorystei), taip pat kasmetinės, pailgintos, papildomos ar kitų rūšių atostogos (išskyrus tikslines) Sutarties 2 priede nurodytų įstaigų, įmonių ir organizacijų profesinių sąjungų nariams taikomos kito lygmens kolektyvinėje sutartyje, profesinės sąjungos narys turi pasirinkti, kurio lygmens kolektyvinėje sutartyje numatyta garantija dėl atostogų dienų jis naudosis.

Sutarties 7 punkte nustatyta, kad profesinės sąjungos nariui suteikiamos dvi mokamų atostogų savišvietai arba savanorystei darbo dienos su darbdaviu suderintu metu. Sąlyga pasinaudoti šiomis garantijomis yra suderinimo su darbdaviu pareiga, kad pasinaudojimo šiomis garantijomis laikas atitiktų abiejų šalių interesus. Sutarties 30.2 papunktis patikslina, kokie gali būti suderinimo su darbdaviu terminai, t. y. profesinės sąjungos įsipareigoja užtikrinant įstaigos darbo organizavimą, įgyvendinti savo teises, kylančias iš šios Sutarties, informavus darbdavį ne vėliau kaip prieš 10 kalendorinių dienų, nebent su darbdaviu susitariama kitaip. Taip pat darbdavio lygmens kolektyvinėje sutartyje galima susitarti dėl trumpesnio termino.

Sąžiningumo ir nepiktnaudžiavimo iš Sutarties kylančiomis teisėmis pareiga yra nustatyta Sutarties 14.4 papunktyje, kuriuo profesinės sąjungos įsipareigoja skatinti profesinių sąjungų narius nepiktnaudžiauti savo teisėmis, bendradarbiauti su darbdaviu, siekti bendros darbdavio ir visų jo darbuotojų gerovės.

Taigi, atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, pasakytina, kad pasinaudojimas iš Sutarties kylančiomis teisėmis turi būti įgyvendinamas su darbdaviu suderintu metu, nepiktnaudžiaujant savo teisėmis ir užtikrinant tinkamą įstaigos darbo organizavimą.

Lėšos papildomų garantijų apmokėjimui turėtų būti padengiamos iš įstaigų darbo užmokesčio fondo. Sutarties 23 punkte taip pat nustatyta, kad įstaigų, įmonių ir organizacijų, kuriose veikia profesinės sąjungos, sutaupytų metinių darbo užmokesčio fondo lėšų panaudojimas derinamas su įstaigoje, įmonėje ar organizacijoje veikiančia profesine sąjunga. Profesinė sąjunga taip pat turi būti informuojama ir su ja turi būti konsultuojamasi dėl planuojamo metinio darbo užmokesčio fondo lėšų panaudojimo.

Dėkojame Jums už išsakytas pastabas ir pasiūlymus, kuriuos planuojama pristatyti artėjančių derybų dėl Sutarties pakeitimo metu.

Darbo teisės grupės vadovė

Vita Baliukevičienė

Liudvika Gražulienė, tel. +370 687 29395, el. p. liudvika.grazuliene@socmin.lt
Jurgita Vitkauskienė, tel. + 370 655 18853, el. p. jurgita.vitkauskiene@socmin.lt

DETALŪS METADUOMENYS	
Dokumento sudarytojas (-ai)	Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija 188603515, A. Vivulskio g. 11, 03162 Vilnius
Dokumento pavadinimas (antraštė)	Dėl Nacionalinės kolektyvinės sutarties
Dokumento registracijos data ir numeris	2024-03-21 Nr. SD-1015 (11.1 E-53)
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	–
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Vita Baliukevičienė, Grupės vadovas, Darbo teisės grupė
Sertifikatas išduotas	VITA BALIUKEVIČIENĖ LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2024-03-21 15:22:45 (GMT+02:00)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2024-03-21 15:23:00 (GMT+02:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	EID-SK 2016, AS Sertifitseerimiskeskus EE
Sertifikato galiojimo laikas	2020-11-17 12:20:45 – 2025-11-16 23:59:59
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	"Registravimas" paskirties metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant "RCSC IssuingCA, VI Registru centras - i.k. 124110246 LT" išduotą sertifikatą "DBSIS, Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, į.k.188774822 LT", sertifikatas galioja nuo 2022-05-19 16:48:06 iki 2025-05-18 16:48:06
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	–
Pagrindinio dokumento priedamų dokumentų skaičius	–
Priedamo dokumento sudarytojas (-ai)	–
Priedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	–
Priedamo dokumento registracijos data ir numeris	–
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	DBSIS, versija 3.5.75.8.1
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Atitinka specifikacijos keliamus reikalavimus. Visi dokumente esantys elektroniniai parašai galioja (2024-03-21 15:35:13)
Paieškos nuoroda	–
Papildomi metaduomenys	Nuorašą suformavo 2024-03-21 15:35:13 DBSIS